Natuur op bestelling

2Doc: Onder de oppervlakte *gaat over de afgraving van de Hedwigepolder in Zeeuws-Vlaanderen. De 57-jarige Vlaming Chris de Stoop schreef een nostalgisch boek over het verdwijnen van het polderlandschap en het boerenleven. Met ons loopt hij nog een keer door het landschap uit zijn jeugd.*

TEKST: WIEGER FAVIER,
BEELD: HH/SHUTTERSTOCK

De lage winterzon spiegelt op de Scheldedijk. Van hieraf gezien ligt de Hertogin Hedwigepolder er nog onverstoord bij. 295 hectare groene velden, weides en omgeploegde donkere akkers tot aan de einder. Daartussen een mengeling van oude hoeves, binnendijkjes, plasjes en groepjes struiken en bomen. Een dikke buizerd scheert over een groen veld waar tientallen ganzen zijn neergestreken.
De Vlaamse schrijver en hier vlakbij opgegroeide boerenzoon Chris de Stoop tuurt hem na. 'Dit is een echte ouderwetse polder waarin de natuur harmonieus is verweven met de landbouwgronden', zegt hij. 'Prachtig. Vijftig tinten boerengroen. Als boerenzoon kick je vooral op die rijke vettige schellen klei op de akkers. De vruchtbaarheid spat er vanaf. Het doet pijn aan mijn ogen als ik bedenk dat het straks allemaal verdwenen is.' Hoewel zijn laatste woorden terneergeslagen klinken, praat De Stoop in vurig tempo en met dezelfde verontwaardiging als in bijna elke pagina van zijn boek *Dit is mijn Hof*; het klinkt nog altijd strijdbaar, tegen beter weten in.

'De vernietiging van hun land is onherroepelijk als de doodstraf'

Achter ons, aan de overzijde van de hier brede en diep uitgebaggerde Schelde, ligt een verre uithoek van de oprukkende Antwerpse haven. Hoge stalen skeletten grijpen containers van gigantische aangemeerde oceaanschepen af. De geur van dieselolie hangt over het water.
'Er was een tijd waarin de wereldhaven ongebreideld mocht uitbreiden', herinnert De Stoop zich. 'Maar tegenwoordig is vrijwel al het land aan deze zijde van de rivier beschermd gebied en moet iedere uitbreiding bij natuurverlies worden 'gecompenseerd'.' De Vlaamse regering heeft hiervoor al grote stukken landbouwgrond van de Scheldepolders aangewezen. En nu wordt ook, na jaren van politiek gesteggel, deze aangrenzende Hedwigepolder in het Nederlandse deel aan de natuur 'teruggegeven', als compensatie voor de verdieping van de Westerschelde, zoals afgesproken in de omstreden Scheldeverdragen.

VURIG VERZET

Talloze procedures en vurig verzet van verontwaardigde Zeeuwen en verbitterde boeren mochten niet baten. Eind 2014 gaf de Raad van State groen licht. 'De pachters zijn al voor een deel onteigend en dit jaar al beginnen de afgravingen.' In augustus 2019 moet het project zijn afgerond. Uiteindelijk wordt de volledige Vlaams-Nederlandse Hedwige-Prosperpolder van in totaal 465 hectare één groot brakwatergetijdegebied. Twee keer per dag stroomt hier straks de zee binnen, waardoor een grillig schorrenlandschap ontstaat met slikken en kreekjes waarin zoutminnende plantjes, krabben, kreeftjes, en uiteenlopende eenden, rietvogels en steltlopers als kluten en tureluurs goed gedijen.
'Voor de boeren betekent het echter vernietiging van hun land, geboortegrond, historische hoeves en geschiedenis. Onherstelbaar en onherroepelijk als de doodstraf', zegt De Stoop. 'Natuurlijk, ook ik ben voor natuur, maar niet ten koste van cultuur, een boerengemeenschap en het daarmee verweven eeuwenlang gerijpte landschap.'

ROOFVOGELS

Onderweg door het grensgebied lopen we eerst langs de dijkhoeve van Gery de Cloedt, de Vlaamse landeigenaar van de Hedwigepolder en volgens De Stoop ook de voornaamste leider van het Zeeuwse verzet. 'Een gedreven man. Hij vecht al tien jaar en nog altijd wil De Cloedt niet wijken voor de kluut. Hij heeft nu weer het plannetje ingediend om op zijn weilanden achter de hoeve een tijdelijke opvangplek voor vijfduizend vluchtelingen te bouwen. Zo probeert hij het weer een paar jaar op te rekken.'
Net voorbij het De Cloedt-landgoed, passeren we een oud binnendijkje, >

5_N_verhaal spread 2.indd 16 21-01-16 10:56
9241695_N_verhaal spread 2.indd 17 21-01-16 10:56

Klutenfamilie

bestraat met klinkers en aan beide kanten omzoomd door lage populieren. In een van de voorste bomen spotten we opnieuw een buizerd. 'Vroeger waren bomen juist 'modern' onder natuurbeheerders', verzucht De Stoop. 'Deze oude populieren zijn echter een prima plek voor roofvogels, en zij vormen nu een bedreiging voor de broedvogels in de 'nieuwe natuur'. Dus moeten ook deze bomen verdwijnen.'
Als we de ongemarkeerde landsgrens passeren, zien we gelijk een drastisch veranderd Vlaams landschap. Zichtbaar lager dan de omringende weilanden, ligt hier al een afgegraven stukje 'nieuwe natuur' klaar voor het zoute water. Nu al zijn er zoetwaterplasjes en smalle kreken ontstaan tussen begroeide eilandjes, waar ook zand en schelpjes zijn gestort. 'Het is de bedoeling dat hier al verschillende klutenpaartjes gaan broeden', weet De Stoop. 'Maar er komen ook meeuwen en heel wat vosjes op af. De natuurbeschermers hebben er geen rekening mee gehouden dat de vos gewoon de kreekjes overzwemt en de nesten leeg vreet. Geen enkel kuiken komt hier groot.'

'De boer nam foto's met tranen in zijn ogen'

TROOSTELOOS

Iets dieper het Vlaamse gedeelte van het natuurcompensatiegebied in, is de polder nog niet afgegraven, maar alles al wel met de grond gelijk gemaakt. Het geeft de troosteloze aanblik van kale vlaktes en een modderig weggetje voor bouwverkeer tussen hopen bouwafval, stukken pijpleiding en opgeworpen zandheuvels. 'Vreselijk', zegt De Stoop. 'Kort geleden stonden hier nog zestien historische hoeves en huizen bij elkaar. Hier ben ik zoveel geweest in mijn jeugd.' Nu is een grote stapel bakstenen en puin alles wat er nog over is van de Jozefushoeve. 'En hier rechts was de statige Antoniushoeve, honderden jaren oud. Kort geleden kwamen de bulldozers en na enkele dagen was er geen spaan meer van over. Tijdens de afbraak nam de boer foto's met tranen in zijn ogen.' De stem van De Stoop trilt. 'Het is zo pijnlijk, die onteigeningen. Het familiehuis waar je met je ouders hebt gewoond, waar moeder is gestorven. Nu is het zo vervallen.'
De hoeve waar De Stoop zelf opgroeide in de nabijgelegen Zaligempolder staat nog niet op de sloopnominatie. 'Maar als er weer een compensatie komt, dan is het daar.' In *Dit is mijn Hof* beschrijft hij die boerenjeugd en zijn terugkeer naar de Hoeve vijf jaar geleden. 'Het was een unieke plek om op te groeien, midden in de natuur. De boerderij, de stallen, de boomgaard en de weilanden; ik was verbonden met het landschap, met het boerenleven en voelde me veilig en vrij. De boerderij heeft me gemaakt tot wie ik ben, daarom wil ik met mijn boek het boerenleven eren.
Het nostalgische boek is een bestseller in Nederland. De Stoop krijgt brieven met schrijnende verhalen van boeren uit Friesland tot De Achterhoek. 'Het verwoordt ook hun gevoelens. Mede door schaalvergroting verdwijnt de boerencultuur overal. Je brengt het nooit meer terug: de mensen niet, het land niet. Binnenkort is ook van de Hedwigepolder niets meer over.'

[2DOC: ONDER DE OPPERVLAKTE MAANDAG | NPO 2 | VPRO | 20.30]

9241695_N_verhaal spread 2.indd 18 21-01-16 10:56